
**MTA Law Working Papers
2014/61**

**A vagyonosodási vizsgálat
joggyakorlatának elemzése**

Simon István

Magyar Tudományos Akadémia / Hungarian Academy of Sciences

Budapest

ISSN 2064-4515

<http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>

Simon István

(egyetemi docens, tanszékvezető, ELTE ÁJK, Pénzügyi Jogi Tanszék)

A vagyonosodási vizsgálat joggyakorlatának elemzése

Az alábbi írás a Kúria részére, a vagyonosodási vizsgálatokat elemző Joggyakorlat-elemző csoport tagjaként készített záró tanulmányom kissé módosított változata.

A vagyonosodási vizsgálat joggyakorlatának elemzésére a Kúria elnökének felkérése alapján, „A személyi jövedelemadó megállapítása során alkalmazott ún. becslési eljárással kapcsolatos ítélkezési gyakorlat vizsgálata” tárgykörben felállított joggyakorlat-elemző csoport keretében került sor 2013-ban és 2014-ben. A Joggyakorlat-elemző csoport egyéves munkája alapján készült összefoglaló vélemény a Kúria honlapján közzétételre került 2014. július 3-án.¹

A Joggyakorlat-elemző csoport nem bíró tagjaként az ítélkezési gyakorlatot a becslés jogalapja és az összegszerűség meghatározása körében vizsgáltam.

A Kúria elnöke által biztosított kutatási engedély alapján a csoport által vizsgált időszak aktái közül véletlenszerűen kiválasztott – a törvényszékek, illetve a Kúria által elbírált – 25 aktát olvastam végig és elemeztem. Emellett egyes problémák előfordulásának vizsgálata céljából további akták részleteit tekintettem át.

2013 tavaszán az egyéni kutatómunka mellett az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán a vagyonosodási vizsgálatokkal foglalkozó kutatószeminárium keretében hallgatókkal előzetesen meghatározott szempontok szerint összegyűjtöttük a tárgyban született nyilvános határozatok jelentős részét és strukturált adatbázist hoztunk létre. A kutatószeminárium keretében a fő kérdés az volt, hogy az adóalap feltárása, illetve valószínűsítése körében az egyes bizonyítékok milyen kritériumok teljesülése esetén bizonyultak elfogadhatónak a bíróság számára. A – perdöntőnek tekintendő – kritériumokat tartalmazó ítéletrészeket a hallgatók kigyűjtötték, ezeket és a hallgatói véleményeket eredeti formájukban – cenzúrázatlanul, a szövegek lektorálása és szerkesztése nélkül – csatoltam a joggyakorlat-elemző csoport számára készített záró tanulmányomhoz.

A kutatás résztvevői voltak: dr. Varga Bernadett (ösztöndíjas PhD hallgató ELTE ÁJK Pénzügyi Jogi Tanszék), dr. Kertész Ádám (ösztöndíjas PhD hallgató ELTE ÁJK Pénzügyi Jogi Tanszék); Török Bernadett (V. éves joghallgató ELTE ÁJK), Völcsy Balázs (V. éves joghallgató ELTE ÁJK).

A nyilvános határozatok összegyűjtésében segítségünkre volt Szabó Judit (V. éves joghallgató ELTE ÁJK), aki a szakdolgozatához készített strukturált jogesetlistát rendelkezésünkre bocsátotta.

---

¹ A Kúria Joggyakorlat-elemző Csoportjának a személyi jövedelemadó megállapítása során alkalmazott becslési eljárással kapcsolatos ítélkezési gyakorlat vizsgálata eredményéről készített Összefoglaló vélemény (<http://lb.hu/hu/joggyakorlat-elemzo-csoportok-osszefoglalo>)

BEVEZETÉS

I. Az informális gazdaság

Becslések szerint a jogon kívüli gazdaság GDP-hez viszonyított aránya Magyarországon magas, jóllehet évenként és az alkalmazott becslési módszer függvényében változó értéket mutat. Az Európai Bizottság 2012-re vonatkozóan 22,5 %-ra, Schneider 2013-ra vonatkozóan 22,1 %-ra becsüli.² A feketegazdaság egyik jellemzője az adójog követésének elmaradása. A keletkezett adóalap körülbelül harmada – negyede után nem fizetünk adót.³ A 2007-re vonatkozó becslés szerint: „A becsült adókiesés eléri a GDP 7,5 százalékát, ami 2007-ben majdnem 2000 milliárd forintot jelentett. Ez több mint az összes személyi jövedelemadó, amit a lakosság fizetett az elmúlt évben.”⁴ Kifejezetten a lakossági jövedelmekre vonatkozó közelmúltban készült becslés szerint a be nem jelentett jövedelem az összes jövedelem 18 %-ára tehető.⁵

Mind az adórendszer igazságossága, mind hatékonysága (elsősorban a közfeladatok finanszírozása) szempontjából jelentős problémáról van szó.⁶

II. Vélelmezett adóalap

1. Az adójogi jogkövetés elmaradása kezelésének egy lehetséges módszere a vélelmen alapuló adóztatás, vélelmezett adóalap alkalmazása. Vélelmezett adóalap alkalmazására számos ok miatt sor kerülhet. Így többek között alkalmas az adóeltitkolás mérséklésére, a bevételi szükségletek biztosításának elősegítésére vagy az adminisztráció egyszerűsítésére.⁷

Vélelmezett adóalap alkalmazása a lényegét tekintve azt jelenti, hogy az *adóalap meghatározása közvetett módon* történik.⁸ Az anyagi adójogban vélelmet tartalmazó

---

² EU Commission: Shadow Economy and Undeclared Work p 6 in: Europe 2020 (http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/themes/07_shadow_economy.pdf); Friedrich Schneider: Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2013 A Further Decline, p 5 (http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/2013/ShadEcEurope31_Jan2013.pdf);

továbbá lásd például: Friedrich Schneider: The Shadow Economy and Work in the Shadow: What Do We Do (Not) Know? IZA DP No. 6423, 2012 March, p 62 (<http://ftp.iza.org/dp6423.pdf>); A magyar szakirodalomból például: Belyó Pál: A rejtett gazdaság nagysága és jellemzői, Statisztikai Szemle, 86. évf. 2. sz., 2008. február, 113-137 (http://www.ksh.hu/statszemle_archive/2008/2008_02/2008_02_113.pdf)

³ Például: Krekó Judit – P. Kiss Gábor: Adóelkerülés és a magyar adórendszer, MNB Műhelytanulmányok 65., 2007, 4., 31. o. (http://www.mnb.hu/Engine.aspx?page=mnbbu_mnbstanulmanyok&ContentID=10153); Semjén A.- Szántó – Tóth I.J.: Adócsalás és adóigazgatás; MTA KTK 2001;

⁴ <http://www.ecostat.hu/kiadvanyok/mikroszkop/124-125.html>

⁵ MKIK GVI: A rejtett lakossági jövedelmek kistérségi szintű becslése (2013) (http://www.gvi.hu/data/papers/rejtett_jov_2013_tanulmany_cimlappal_130415.pdf)

⁶ A közpénzügyek alkotmányosságával – köztük az adózással - kapcsolatban lásd például: Simon István: A közpénzügyek szabályozása az alkotmányban – tervezet; Pázmány Law Working Papers Nr. 2011/16. <http://www.plwp.jak.ppke.hu/hu/muhelytanulmanyok/2011/23-2011-16.html>

⁷ Victor Thuronyi: Presumptive Taxation (ch 12) in: Tax Law Design and Drafting (vol.1, International Monetary Fund; 1996.:Victor Thuronyi ed) 1-22, 2.o.

⁸ Victor Thuronyi: im (1996)

tényállással, az eljárásjog keretei között pedig becsléssel. A vélelmen alapuló adóztatás számos megoldását, technikáját dolgozták ki az egyes jogrendszerekben, amelyekről Victor Thuronyi hivatkozott munkája tartalmaz jó, az alapvető információkat tartalmazó rendszerező összefoglalást.

2. A magyar jog is lehetővé teszi vélelmezett adóalap alkalmazását mind normatív (anyagi jog) mind egyedi (eljárásjog) szinten. A pontosabb megfogalmazás érdekében az eljárásjogban alkalmazott megoldást valószínűsített adóalaprak nevezem, ami inkább megfelel az. Art. szövegének és a – későbbiekben szóba kerülő becslési – módszer lényegének.

Az Alkotmánybíróság mindkét körben vizsgálta a kérdést és döntéseiben megerősítette az alkalmazhatóságot.

III. Vélelmezett adóalap az anyagi jogban

1. Az állam adóztatási joga és az adóalanyok adókötelezettsége alkotmányon alapul a polgári társadalmak létrejötte óta. Magyarországon az Alkotmány 70/I. §-ában határozta meg, az Alaptörvény pedig XXX. cikkében határozza meg a közteherviselés alapvető szabályait. A magyarországi alkotmányos szabályozás alapvetően ma is a teherbíró képesség elvén alapul, jóllehet az Alaptörvény a gazdaságban való részvétel elvét is tartalmazza.

Vélelmezett adóalap esetében az adóalany fizetési kötelezettsége elszakad(hat) a valós teherbíró képességétől -, ezért nagyon lényeges, hogy a vélelmezett adóalap alkalmazására megfelelő garanciák kialakításával kerüljön sor.

Vélelmezett adóalap alkalmazására az anyagi jogban vagy az adóalany választása alapján (pl. Szja átalányadó) vagy megfelelő garanciák alkalmazásával, így elsősorban az ellenbizonyítás lehetővé tételével (pl. Tao és Szja elvárt adó) kerülhet sor.

2. A vélelmezett adóalap alkotmányosságára vonatkozóan az Alkotmánybíróság a következőképpen fogalmazott:

„Olyan esetben, ha a jövedelem tényleges mértéke általában nem állapítható meg, a jogalkotónak jogában áll - a gazdasági, pénzügyi szempontokat figyelembe véve - a fizetendő adó mértékének megállapítására különböző jogalkotási technikákat választani. Önmagában tehát nem feltétlenül alkotmányellenes, ha a jogalkotó átalánnyal vagy törvényes vélelem felállításával szabályoz.

Rámutat azonban az Alkotmánybíróság arra, hogy mindkét esetben alkotmányos korlátot jelent az Alkotmány 70/I. §-ában megfogalmazott elv, amely szerint mindenki csak jövedelmi, vagyoni helyzetével arányosan köteles a közterhekhez hozzájárulni.

A megdönthető törvényes vélelem esetében, annak fogalmából következik, hogy addig áll fenn, amíg annak ellenkezőjét nem bizonyították.

Elvárható alkotmányos követelmény az adószabály esetében, hogy ... *az ellenkező bizonyítása* biztosított legyen. Ez a garanciája az Alkotmány 70/I. §-ában megfogalmazott elv érvényesülésének a jelen esetben.

A törvényes vélelem ugyanis csupán a jogszabályszerkesztés és a jogalkalmazás egyszerűsítésének kivételes eszköze.

A vélelem kivételessége abban is áll, hogy az állam az őt általában terhelő bizonyítási kötelezettség teljesítése nélkül jövedelemszerzést feltételez, amely után adót szed be. A bizonyítási kötelezettség tehát megfordul, azonban a törvényes vélelem megdöntésére irányuló bizonyítás lehetőségét az Alkotmány 70/I. §-ára figyelemmel kizárni nem lehet. Tehát alkotmányos követelmény, mint arra az Alkotmánybíróság rámutatott, hogy a tényleges helyzet bizonyításának feltételeit az adó megfizetésére kötelezett részére biztosítani kell.

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint tehát csak kivételként és *többséggaranciák* mellett kerülhet sor az adóeljáráásban a vélelem alkalmazására, *és nem lehet eszköze nem valós jövedelem adóztatásának.*⁹

A határozatban foglaltakat alkalmazta az Alkotmánybíróság az ún. elvárt adó ügyben is.¹⁰

IV. Valószínűsített adóalap az eljárásjogban – becslés

1. Az Art. az adóalap valószínűsítésének módszerét becslésnek nevezi. Az adóbecslés fogalmát az Art. 108. § (1) bekezdés határozza meg. Eszerint: „A becslés olyan bizonyítási módszer, amely a törvényeknek megfelelő, a valós adó, illetve költségvetési támogatás alapját valószínűsíti.” A becslés az adóeljárásjog kivételesen alkalmazásra kerülő eszköze. Alkalmazására akkor kerül sor, ha az adóalap – az Art-ben meghatározott esetekben – nem állapítható meg.

2. A becslésre vonatkozó szabályokat – elsősorban annak az Art. 109. §-ban meghatározott speciális szabályait - vizsgálta az Alkotmánybíróság több alapvető joggal és a 70/I. §-ban meghatározott közteherviselési kötelezettséggel összefüggésben. Határozataiban az Art. vizsgált rendelkezéseit az Alkotmánnyal összeegyeztethetőnek minősítette. Ugyanakkor megállapította, hogy mind a vélelem alkalmazásának jogalapja, mind az összezszerűség meghatározása során fontosak a garanciák. Határozatában a következőképpen fogalmazott: „A korlátozást tartalmazó rendelkezés alkotmányosságának további feltétele, hogy megfelelő *garanciákat* is biztosítson az adózó számára. *Ilyen a 108. § (2) bekezdése, amely előírja, hogy az adóhatóságot terheli annak bizonyítása, hogy a becslés alkalmazásának a feltételei fennállnak, valamint a becslés alapjául szolgáló adatok, tények, körülmények, valamint a becslés során alkalmazott módszerek az adó alapját valószínűsítik.*”¹¹

A becslés kulcskérdése az alkalmazás kereteit meghatározó garanciák rendszere.

---

⁹ 57/1995. (IX. 15.) AB határozat

¹⁰ 8/2007. (II. 28.) AB határozat

¹¹ 125/B/2005. AB határozat

V. Garanciális szabályok az adózó – adóhatóság kapcsolatban

Társadalmi szinten az adójogi jogkövetés elmaradása rendkívül komoly finanszírozási és méltányossági problémákat okoz, ugyanakkor az adózó szintjén ugyanilyen komoly problémát okoz a helyzet – adóellenőrzés – által létrehozott kiszolgáltatottság.

Az adójogi jogkövetés vizsgálatára az egyedi szintjén került sor a vizsgálat keretében, ezért az alapvető kérdés az volt, hogy a jog miként szabályozza az adózó és az adóhatóság jogait, kötelezettségeit és egymáshoz való viszonyukat, különös tekintettel az eljárási garanciákra. Jogalkotói szinten a közérdek és a magánérdek egyensúlyának, jogalkalmazói szinten pedig a törvényesség és az eredményesség egyensúlyának megfelelő megtalálása okoz, sokszor paradoxonnak tűnő, dilemmát.

A vagyonosodási vizsgálat joggyakorlatának elemzése lehetőséget biztosított az eljárást szabályozó törvény és a jogalkalmazás problémáinak végiggondolására és a kritikus pontok meghatározására.

A) A MEGÁLLAPÍTÁSOK ÉS A JAVASLATOK ÖSSZEFOGLALÁSA

Az alábbiakban összefoglalom a kutatás során levont leglényegesebbnek tartott következtetéseket és a meghatározott problémák megoldására tett javaslataimat.

I. A jogalap körében

1.a. (megállapítás) Az Art rendelkezései – ugyan nem világosan tagolva, de jogértelmezéssel megállapíthatóan – elkülönítik a becslési eljárás két szakaszát; az első szakasz a becslés jogalapjának bizonyításáig, a második az ellenőrzés lezárásáig – a valószínűsített adólapot tartalmazó ellenőrzési jegyzőkönyv átadásáig – tart. A jogalkalmazás során a becslési eljárás két szakasza gyakran összezsúszik, ami elzárhatja az adózót jogai gyakorlásától.

1.b. (javaslat – jogalkalmazás) A jogalkalmazás során a hatályos Art. keretei között is megteremthető a becslés két szakaszának elkülönítése, a 97. § (3) bekezdés, 100. § (3) bekezdés és az 1. § (5) bekezdés hangsúlyosabb alkalmazásával. Úgy gondolom ebben a körben – a hatályos jog adta keretek között - az a lényeg, hogy készüljön egy dokumentum (feljegyzés, részjegyzőkönyv, stb. - az elnevezés nem lényeges), amely tartalmazza a tényállás megállapításának sikertelenségét és ennek okait, az adózó tájékoztatását ennek lehetséges következményeiről és az adott helyzetben őt megillető jogokról (pl. bizonyítási indítvány megtétele). Úgy gondolom, hogy a becslés jogalapja mindaddig nem áll meg, amíg az adóhatóság az adózó tájékoztatást követő észrevételeit nem értékelte és – „ésszerű” - bizonyítási indítványainak nem tett eleget. A jogalap beállítást bizonyító dokumentum az ellenőrzést lezáró dokumentum része, amit a hatósági határozat súlyának megfelelően figyelembe vesz, értékkel.

1.c. (javaslat – jogalkotás) Az adóbecslés, - jóllehet jellemzően önhibán alapulóan -, az adózó jogait korlátozó jogintézmény, ezért szükségesnek látszik a szakaszhatár Art-beli kifejezett

meghatározása. A jogalap beálltának más a súlya – például – egy illeték ügyben [108. § (3) bekezdés a) pont] és más egy vagyonosodási ügyben.

Az adójogi jogkövetés és az érintett adózói kör jellemzőire, valamint az adópolitika e tárgyban esetenként erős kilengést mutató hullámozása miatt célszerű végiggondolni a becslés e speciális változata – ti. a vagyonosodási vizsgálat - szabályozásának módosítását. az egyébként is létező garanciális szabályok összegyűjtésével, kiegészítésével.

2.a. (megállapítás) A jogalap – a tényállás tisztázásának és – bizonyításának körében lényeges az adózó nyilatkozata bevételeiről, az ún teljességi nyilatkozat. A jóhiszemű joggyakorlás elve alapján az adózó nyilatkozataihoz – jellemzően – kötve van. A teljességi nyilatkozat esetenként méltánytalan eredményre vezethet, függetlenül az adózó jó- vagy rosszhiszeműségétől.

2.b. (javaslat – jogalkotás) Célszerű végiggondolni egy olyan szabály megalkotását, amely kizárja a teljességi nyilatkozat tételét az ellenőrzési eljárás megkezdésekor. Az írásbeli nyilatkozat megtételére – az ellenőrzés időtartamába nem számító - legalább 30 napos határidőt szükséges biztosítani. Ezzel elsősorban a jóhiszemű, nem „profi” adózókat védené a jog, a jogi és szakmai jártasságot felhasználni képes adózók helyzetén gyakorlatilag nem változtatna.

II. Az összegszerűség körében

1. A pénzforgalmi mérleg

1.a. (megállapítás) A pénzforgalmi mérleg mint az adóalap valószínűsítésére szolgáló közvetett módszer elvi szinten alkalmas arra a célra amire alkalmazza az adóhatóság. A joggyakorlat-elemző csoportban nem fogalmazódott meg olyan vélemény, ami ezt cáfolná.

1.b. (megállapítás) A pénzforgalmi mérleg alkalmazása során megállapításra kerülő évközi forráshiány nem ellentétes a személyi jövedelemadó törvénnyel. A pénzforgalmi mérleg alkalmazásával az adóhatóság az adóalapot valószínűsíti, nem az adóalap megállapítása történik.

1.c. (megállapítás) A pénzforgalmi mérleg elvi szinten alkalmas a céljára, azonban kulcskérdés, hogy következetesen alkalmazzák-e, azaz csak olyan adatok kerülnek-e rögzítésre, amelyek oda tartoznak. Ugyanígy lényeges a rögzítésre kerülő adatok pontossága mind technikai, mind szakmai szempontból.

1.d.1. (megállapítás) A pénzforgalmi mérleg nyitó tételének meghatározása vitatott a gyakorlatban. A jelenlegi szabályok keretei között az adóhatóság nem jogosult az elévülési időn túl bizonyítást lefolytatni.

2. Családi jogállás

2.a. (megállapítás) A gyakorlat elemzése és a Joggyakorlat-elemző csoport üléseinek jegyzőkönyveiből levonható az a következtetés, hogy a joggyakorlat pozitív irányban változott a házastársak közös gazdálkodásának adójogi megítélését tekintve; az egyik házastárs forrás többletét, a másik házastárs ellenőrzése során figyelembe veszik a kiadások fedezeteként.

2.a. (javaslat - jogalkalmazás) Megfontolásra javaslom a tárgyban jogegységi döntés meghozatalát.

2.b. (megállapítás) A rokoni kapcsolatok – a rokonsági fokhoz igazodó - figyelembe vétele is tetten érhető a bizonyítékok értékelésére vonatkozó bírói gyakorlatban. Az ingyenes, ideiglenes vagy végleges forrásátadások valószínűsége nagyobb rokoni, főként szülő-gyermek kapcsolatban, mint egyébként.

3. Egyéni vállalkozó

3.a. (megállapítás 1.) A jogalkalmazás során gyakran kettéválasztják a magánszemélyt egyéni vállalkozóra és nem egyéni vállalkozóra. Természetesen ez az egyéni vállalkozói adóalap és osztalékalap, valamint az e körben fizetendő adó megállapítása miatt szükséges, de ez egyben a szétválasztás határa. Egy adóbevallás készül. Nem beszélve arról, hogy az átalányadózó vállalkozási jövedelme az összevont adóalapba kerül.

Az adóhatóság a bevételek utólagos ellenőrzése elnevezésű ellenőrzési típus esetében az adózót egyes adónemek és adóidőszakok keretében ellenőrzi. Így az ellenőrzés ellenőrzéssel lezárt adóidőszakot keletkeztet. Az adóhatóság nem rendelkezik mérlegelési joggal abban a tekintetben, hogy egy adónem vizsgálata során az adónemet részben vagy egészben ellenőrzi; teljes egészében ellenőrizni kell.

3.a. (megállapítás 2.) A joggyakorlatban gyakran előfordul, hogy az egyéni vállalkozó ellenőrzése „átfordul” vagyonosodási vizsgálatba, amire természetesen lehetőség van, amint ez szóba került a fenti pontban. Ugyanakkor a vállalkozói pénzforgalmi számláról kifizetett magánkiadásokat gyakran fedezet nélküli kiadásként veszik figyelembe.

3.a. (javaslat - jogalkalmazás) Javaslom a joggyakorlat módosítását és egységesítését a fenti tárgykörben:

- a bevételek utólagos ellenőrzése során a teljes adónemet (bevételeket) ellenőrizni kell, a magánszemély adózása nem bontható ketté, ezért az ellenőrzésnek is – az Art alapján – egységesnek kell lennie;
- a vállalkozói pénzforgalmi számla egyenlege figyelembe veendő a magánkiadások fedezetként, feltéve, ha ténylegesen az biztosította a kiadás fedezetét;
- a pénzforgalmi számla adózatlan egyenlegének felhasználásával összefüggő jogsértés, az Art-nek megfelelően bírálendő el.

4. Jog, tény, tapasztalati tétel

A joggyakorlat a felmalmozott tapasztalatok alapján fejlődik. Ez jól megfigyelhető például a házastársak közös gazdálkodásának adójogi megítélésében. A személyi jövedelemadó körében végzett vizsgálatok esetében több olyan élethelyzet (tény) előfordulhat, amelyek jogi megítélése nem könnyű. Több olyan helyzet lehet, amikor a tény és a jogkérdések összecsúsznak. Ilyen például az egyéni vállalkozó fent említett problémája. Úgy gondolom, hogy a tényeket tudomásul kell venni és a jogsértéseket a maguk helyén kell szankcionálni. Ha az egyéni vállalkozó az adózatlan házipénztárból él, kiadásainak van fedezete, nem eltitkolt jövedelemből teljesíti. Jogsértést azzal követ el, ha vállalkozói jövedelmét adózatlanul használja fel magáncélra. Szankcionálni itt lehet, nem forráshiány megállapításával.

A házastársi közös gazdálkodás és az egyéni vállalkozói lét által produkált helyzetek mellett több olyan élethelyzet lehet, amit csak a gyakorlat kínált rálátással lehet megtapasztalni és értelmezni. Úgy gondolom, hogy a joggyakorlat során a tapasztalati tételeknek tekinthető élettapasztalatnak a bizonyítás és a bizonyítékok értékelése során, szükséges teret engedni.

B) BECSLÉS - A JOGALAP KÉRDÉSEI

A jogalap vizsgálata a joggyakorlat szempontjából azért fontos, mert a becslés jogalapjának beállta előtt és után eltérőek a bizonyítási teher szabályai. A jogalap bizonyításának jelentősége az, hogy az adóhatóság e körben azt bizonyítja, hogy a jogszabályoknak megfelelően mindent megtett a tényállás – e körben elsősorban az adóalap – bizonyítása érdekében, de az az adózó érdekkörébe eső – az Art-ben meghatározott [108. § (3) és 109. § (1) bekezdés] – jelentős hiba miatt nem vezetett eredményre. A jogalap bizonyítását követően a bizonyítási teher átfordul, az adózó viseli.

I. A becslés jogalapjára vonatkozó kérdés a gyakorlatban

A következő két példával szeretném szemléltetni, hogy a gyakorlatban a probléma hogyan fogalmazódott meg.

1. A Pest Megyei Bíróság előtt folyó ügyben a felperes keresetében hivatkozott arra, hogy a jogalap körében az adóhatóságnak kellett volna bizonyítani, de a jogalapot valójában a bizonyítás lezárásával, a jegyzőkönyvvel bizonyította. Az ítélet nem tulajdonított jelentőséget a felperesi hivatkozásnak.¹²

2. A Szolnoki Törvényszék álláspontja: „Mindaddig, amíg az adóhatóság nem bizonyította, hogy a felperes által teljes körű fedezetet biztosító tételek valamelyike nem állt rendelkezésre a felperes által megjelölt időpontban, addig a bizonyítási teher nem fordul át.”¹³

¹² Pest Megyei Bíróság 6.K.26.200/2009/18.; felülvizsgálat: LB Kvf. V.35.276/2010/5

¹³ Szolnoki Törvényszék 12.K.27155/2011.

A jogalap vizsgálata a joggyakorlat szempontjából azért fontos, mert a becslés jogalapjának beállta előtt és után eltérőek a bizonyítási kötelezettség és a bizonyítási teher szabályai. Ugyanakkor azt nehéz megválaszolni, hogy mekkora lehet a gyakorlati jelentősége annak, hogy a becslés jogalapjára vonatkozó kérdéseket tisztázzuk és esetleg jogalkalmazási vagy jogalkotási szinten megoldás születik a felvetett problémákra.

Mert például annak a kérdésnek a megítélése, hogy a kiadások fedezete kölcsönből származhatott-e azon múlik, hogy a kölcsön ténye hitelt érdemlően bizonyítható-e. Ebben a tekintetben a hitelt érdemlőség kritériumai azonosak, függetlenül attól, hogy mely szakaszban történik az értékelés. Mégis, lehetnek olyan konkrét helyzetek, amikor az Art-ben meghatározott kereteknek, garanciális szempontból jelentőségük lehet. Ezért célszerű óvni azokat.

Itt kell megjegyezni azt is, hogy a pénzforgalmi mérleg alkalmazása során megállapítható *évközi forráshiány* problémája a jogalap – tehát a becslés alkalmazhatóságának – bizonyítása előtt *nem merülhet fel*, tekintve, hogy akkor még nem alkalmazható a becslés. Az szja éves adó, ezért adóhiány éves szinten állapítható meg utólagos adómegállapítás keretében. Az adóelőleg-fizetési kötelezettsége elmulasztása kerülhet szóba abban az esetben, ha a becslés alkalmazhatóságának jogalapja nem bizonyított, azaz nem kerül sor becslésre.

II. A becslés jogalapjának értelmezése körében figyelembe veendő Art. rendelkezések

A jogalap körében elsősorban az Art. 97. § (4) bekezdés és a 109. § (1) bekezdés, valamint az Art. 108. § (2) bekezdés viszonyát kell tisztázni, figyelemmel a 97. § (6) bekezdésében foglaltakra és a 99. § (2) bekezdésére.

Art. 97. § (4): „Az ellenőrzés során a tényállást az adóhatóság köteles tisztázni és bizonyítani, kivéve, ha törvény a bizonyítást az adózó kötelezettségévé teszi.”

Art. 97. § (3): „Az adóellenőr az ellenőrzés során köteles a tényeket, körülményeket, adatokat értékelni, az adózót, képviselőjét, meghatalmazottját, alkalmazottját az ellenőrzés során tett megállapításairól tájékoztatni. Az adóellenőr köteles az adózó által felajánlott bizonyíték visszautasítását előzetesen szóban, majd az ellenőrzésről szóló jegyzőkönyvben írásban is indokolni.”

Art. 97. § (6): „Az adóhatóság a tényállás tisztázása során az adózó javára szolgáló tényeket is köteles feltárni. A nem bizonyított tény, körülmény - a becslési eljárás kivételével - az adózó terhére nem értékelhető.”

Art. 99. § (2): Ha az adózót adómentesség, adókedvezmény illeti meg, ezt okirattal vagy más megfelelő módon köteles bizonyítani.

Art. 108. § (1): A becslés olyan bizonyítási módszer, amely a törvényeknek megfelelő, a valós adó, illetve költségvetési támogatás alapját valószínűsíti.

(2) Az adóhatóság bizonyítja, hogy a becslés alkalmazásának a feltételei fennállnak, továbbá azt, hogy a becslés alapjául szolgáló adatok, tények, körülmények, valamint a becslés során alkalmazott módszerek az adó alapját valószínűsítik.

(3) Becslés alkalmazható

a) a vagyonszerzési illeték alapjának megállapításánál,

b) ha az adó, illetve a költségvetési támogatás alapja nem állapítható meg,

c) ha az adóhatóság rendelkezésére álló, azok száma vagy tartalma miatt jelentősnek tekinthető adat, tény, körülmény alapján alaposan feltételezhető, hogy az adózó iratai nem alkalmasak a valós adó, illetve költségvetési támogatás alapjának megállapítására, vagy

d) ha a magánszemély valótlan, hiányos bevallást vagy nyilatkozatot tett, vagy a nyilatkozattételt elmulasztotta,

e) ha az e törvény 91/A. §-a szerint megkezdett ellenőrzés során az adóhatóság által kétségbe vont gazdasági események valódiságát és megtörténtét, illetőleg azt, hogy a költségek (ráfordítások) ténylegesen a vállalkozás érdekében merültek fel, az adózó jelentős számban és mértékben nem tudja bizonyítani. ...”

Art. 109. § (1): Ha az adóhatóság megállapítása szerint az adózó vagyongyarapodásával vagy az életvitelére fordított kiadásokkal nincs arányban az adómentes, a bevallott és a bevallási kötelezettség alá nem eső, de megszerzett jövedelmének együttes összege, az adóhatóság az adó alapját is becsléssel állapítja meg. Ez esetben - figyelemmel az ismert és adóztatott jövedelmekre is - az adóhatóságnak azt kell megbecsülnie, hogy a vagyongyarapodás és az életvitel fedezetéül a magánszemélynek milyen összegű jövedelemre volt szüksége....”

III. A becslés jogalapjának meghatározása az Art-ben - keretek

1. Amint a fentiekben szóba került a becslés – mint az adóalap valószínűsítésére szolgáló módszer - az adóeljárásjog kivételes intézménye, ezért lényeges annak tisztázása, hogy milyen feltételek teljesülése esetén alkalmazható. Az Art. 108. § (2) bekezdése szerint: „Az adóhatóság bizonyítja, hogy a becslés alkalmazásának a feltételei fennállnak, továbbá azt, hogy a becslés alapjául szolgáló adatok, tények, körülmények, valamint a becslés során alkalmazott módszerek az adó alapját valószínűsítik.” Az Art. a becslés alkalmazhatóságának feltételeit két körben határozza meg. Egyfelől – mintegy általános szabályként - a 108. § (3) bekezdésében, másfelől – speciális szabályként - az 109. § (1) bekezdésében. Az Art. 109. §-a tartalmazza az ún. vagyonosodási vizsgálatra vonatkozó szabályokat. A becslés alkalmazásának feltételeit (jogalap) meghatározó szabályok lényege az, hogy az adóalap az adózó érdekkörében fennálló ok miatt a valóságnak (jogszabályoknak) megfelelően nem állapítható meg, azaz nem bizonyítható.

2. A becslés jogalapjának értelmezésénél fontos figyelemmel lenni az adóhatóság bizonyítási kötelezettségére. Az Art. 97. § (4) bekezdés szerint: „Az ellenőrzés során a tényállást az adóhatóság köteles tisztázni és bizonyítani, kivéve, ha törvény a bizonyítást az adózó kötelezettségévé teszi.” Az idézett rendelkezésben szereplő két fogalmat – *tényállás*, *bizonyítási kötelezettség* – szükséges röviden érinteni.

IV. Az adótenyállás

A becslés alkalmazhatósága körében *elsőként az adótenyállás jelentését*, fogalmát szükséges tisztázni azért, mert egyik elemére – az adóalapra – vonatkozó hiányos információ alapozza meg az adóbecslés alkalmazhatóságát.

1.¹⁴ Korunk alkotmányos berendezkedéseit a polgári átalakulás során született alkotmányoktól eredeztetjük. A korabeli alkotmányokat megalapozó gondolatok a felvilágosodás korában születtek. Az adózás területén Adam Smith, a skót felvilágosodás képviselője máig figyelemre méltó adózási elveket fogalmazott meg a „Nemzetek gazdagságában”, köztük a következőt: „a tax ought to be certain and not arbitrary”.¹⁵ A lényegét tekintve, ez az elv jelenti egyrészt a bizonyosság, a kiszámíthatóság követelményét, másrészt az önkényesség tilalmát: az adónak konkrétan meghatározottnak kell lennie, mind a fizetendő összeget, mind pedig a fizetés időpontját és módját tekintve. Valójában a legalapvetőbb jogállami követelmény megfogalmazásáról van szó.

Az adó fizetési kötelezettség, az adóalanyok vagyoni viszonyait negatívan befolyásoló jogintézmény.¹⁶ Ezért egy jogállamban fontos, hogy ezt a kötelezettséget egyértelműen és világosan meghatározza a jog. Az adóztatás a polgári forradalmak óta az alkotmányokban szereplő négy pénzügyi törvényhozási tárgy egyike.¹⁷ Sem a magyar Alkotmány, sem az Alaptörvény nem tartalmaz(ott) a klasszikus büntetőjogi elvekkel¹⁸ azonos szabályt az adóztatásra, azonban az alapokat tartalmazzák,¹⁹ ha úgy tetszik a hivatkozott elv az Alkotmány és az Alaptörvény két-két rendelkezéséből levezethető.²⁰ Az Alkotmányban egyfelől a 70/I. § alapvető kötelezettséggként tartalmazza a közteherviselési kötelezettséget, másfelől a 8. § (2) bekezdés azt, hogy az alapvető kötelezettséget törvényben kell meghatározni. A lényegét tekintve ugyanezt tartalmazza az Alaptörvény XXX. cikk (1) bekezdés és az I. cikk (3) bekezdés. Az egykori államháztartási törvény több fogódzót tartalmazott. Egyfelől kimondta, hogy – központi – adót kizárólag törvényben lehet megállapítani, másfelől tartalmazott több, az adókötelezettség meghatározásához szükséges fogalmi elemet.²¹ A lényegét tekintve a Stabilitási törvény is ugyanígy határozza meg az

¹⁴ Az 1. pont tartalma a következő írás felhasználásával készült: Simon István: Adóalany és adótárgy – az Alkotmánybíróság határozatainak tükrében In: Fazekas Marianna, Nagy Marianna (szerk.) Tanulmányok Berényi Sándor tiszteletére Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 2010. pp. 395-407.

¹⁵ Adam Smith négy lényeges elvet fogalmazott meg az adóztatásra vonatkozóan. A fentiekben szereplő mellett, – amit többnyire a konkrét (an meghatározott) szóval fordítanak – a további három: arányos, kényelmes, olcsó. Lásd: Smith, Adam: An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations. Edwin Cannan, ed. London: Methuen & Co., Ltd. 1904. Library of Economics and Liberty [Online] elérhető <http://www.econlib.org/library/Smith/smWN.html>, V.2.26; A magyar pénzügyi jogi irodalomban lásd: Nagy Tibor: Pénzügytani fejezetek Adam Smith művében, Pénzügyi Szemle, IX., 1976. 745-754.o.

¹⁶ Földes Gábor felfogásában az adó a tulajdon korlátja. Ez a gondolat komoly magyarázó értékkel bír az adó lényegére vonatkozóan. Lásd: Földes Gábor: A pénzügyi alkotmányosság, Társadalmi Szemle, 1996. 1. szám, 64. o.; Földes Gábor: Az adójog határai (kandidátusi értekezés), Budapest, 1988, kézirat, 112-124. o.;

¹⁷ Nagy Tibor: A pénzügyi jog alkotmányos alapjai. Acta Fac. Pol. Jur. Univ. Sci., 1963. 2.; Nagy Tibor: A pénzügyi jog és a pénzügyi alkotmányosság, in.: Pénzügyi jog I. (szerk.: Simon István), Osiris, Budapest, 2007, II. rész 6. fej. 58-62. o.

¹⁸ A Nullum tributum sine lege elve egyértelműen leírva nem szerepelt az Alkotmányban és nem szerepeol az Alaptörvényben..

¹⁹ Az irodalomban lásd: Nagy Tibor: im. (2007) 59. o.; Földes Gábor : Adójog, Osiris, Budapest, 2001. 82. o.; Tersztyánszkiné Vasadi Éva: A magyar Alkotmánybíróság pénzügyi tárgyú döntései, in: Hajas Barnabás – Schanda Balázs (szerk.): Formatori iuris publici. Ünnepi kötet Kilényi Géza professzor hetvenedik születésnapjára, PPKE JÁK – Szent István Társulat, Budapest, 2006, 478. o.

²⁰ Az adójog alkotmányos alapjainak színvonalas feldolgozását adja Cserne Péter az alkotmány közelmúltban megjelent kommentárjában. Lásd: Cserne Péter: 70/I. § [Közteherviselés] in.: Az Alkotmány kommentárja I-II. (szerk.: Jakab András), Századvég Kiadó, Budapest, 2009, 2. kiadás, II. kötet, 2645-2662.

²¹ 1992. évi XXXVIII. törvény az államháztartásról (Áht.) 10. § (3) bekezdés: „ Fizetési kötelezettséget előírni, a fizetésre kötelezettek körét, a fizetési kötelezettség mértékét, a kedvezmények, mentességek körét és mértékét,

adókötelezettség létrehozásnak kereteit.²² Az anyagi jogi adókötelezettséget meghatározó fogalmi elemek az adótényállás elemei.

2. Definíció szerint „az adótényállás azoknak a személyi és tárgyi feltételeknek és sajátosságoknak az összessége, amelyek az adókötelezettség létrejöttéhez és megvalósulásához szükségesek”²³ Az adókötelezettség anyagi jogi értelemben az adóalany feltételes fizetési kötelezettsége. Az anyagi jogi adókötelezettség meghatározásához szükséges említett fogalmi elemek az adótényállás elemei, amiket az anyagi adójogi norma tartalmaz.²⁴ Az adótényállás alapelemei: adóalany, adótárgy, adóalap, adómérték, adókedvezmény, adómentesség.²⁵ Az adóalany az, aki az anyagi adójogi normában meghatározott tényállást saját nevében megvalósítja és, mint ilyen a normában meghatározott fizetési kötelezettség címzettje.²⁶ Az adótárgy az a dolog, jog stb., amire az adóztatás irányul. A személyi jövedelemadóban az adótárgy a jövedelem. Az adótárgy világos meghatározása a jövedelemadók esetében is segíti a gondolkodást. A Személyi jövedelemadó törvény 7. §-a például a kölcsön kapott vagy a kölcsön adott és így visszakapott összeget olyan bevételnek minősíti, amelyeket a jövedelem kiszámításánál nem kell figyelembe venni, azaz nem minősíti jövedelemnek (adótárgynak). A vagyonosodási vizsgálatok esetében döntő szerepet játszanak az olyan jogcímeken megszerzett „jövedelmek”, amely jogcímek nem adóztatandó jövedelem szerzését teszik lehetővé; vagy azért, mert adómentes jövedelemről van szó (pl. ajándék) vagy azért mert az adott vagyoni érték kívül esik az adótárgy fogalmán (pl. kölcsön). Az adóalap az adótárgy pénzben vagy más természetes mértékegységben kifejezve. Az adómérték – adókulcs vagy adótétel -, itt külön meghatározást nem igényel. Az adókedvezmény a megállapított, fizetendő adóból adott könnyítés, amelynek eredménye, hogy az adóalany kevesebb adót fizet annál, mint amit e nélkül fizetnie kellene. Tekintve, hogy az anyagi adójogban az így meghatározott adókedvezmény mellett az adókedvezmény több formája létezik, a fogalmi egyértelműség megőrzésének reményében az irodalom fellazítja a fogalmat, és a jogalkotási, valamint a jogalkalmazási gyakorlatra figyelemmel megkülönbözteti az adókedvezmény szűkebb és tágabb fogalmát. Az adókedvezmény szűkebb értelemben a fizetendő adó összegét csökkentő tényálláselem, amint szóba került. Az adókedvezmény fogalma tágabb értelemben egyéb preferenciákat is magában foglal. Például az adóalapból adott könnyítéseket, amit az egyértelműség végett adóalap-kedvezménynek nevezünk.²⁷ Ez

---

továbbá előlegfizetési kötelezettséget megállapítani - a díj és a bírság kivételével - csak törvényben, illetve törvény felhatalmazása alapján önkormányzati rendeletben lehet.”

²² 2011. évi CXCV. törvény Magyarország gazdasági stabilitásáról (Stabilitási tv. vagy Gst.) 29. § (1): „Fizetési kötelezettséget előírni, a fizetésre kötelezettek körét, a fizetési kötelezettség mértékét, a kedvezmények, mentességek körét és mértékét megállapítani kizárólag törvényben, vagy törvény felhatalmazása alapján önkormányzati rendeletben lehet, kivéve ha az Európai Unió kötelező jogi aktusa vagy nemzetközi szerződés eltérően rendelkezik.”

²³ Földes Gábor: Adótan és az adójog általános része in: Pénzügyi jog I. (szerk.: Simon István) Budapest, Osiris, 2007, 439. o.

²⁴ Takács György Adótani problémák 106. o.

²⁵ Földes Gábor: im. (2001) 111-133. o. Az adótényállás elemeinek meghatározása a hivatkozott munka alapján történik.

²⁶ Takács György, - Tomcsányi Móric és Balás Károly nyomán - a lényegét tekintve hasonlóan határozta meg a fogalmat: „A közadó alanya gazdasági értelemben az a személy, aki az adót fizetni köteles.”; Lásd Takács György: im. (1959) 133. o.

²⁷ Földes Gábor: im (2007) 460. o.

utóbbi körben tartozik például családi kedvezmény az Szja-ban, de ugyanígy azok a Tao adóalap csökkentő tételek (pl. k+f), amelyek nem pusztán a számviteli elszámolás korrigálását célozzák. Az adókedvezmény fogalmi tisztázásának a tárgy szempontjából is fontos gyakorlati jelentőségét az *Art. 99. § (2)* bekezdése adja, ami a későbbiekben röviden szóba kerül. Az *adómentesség*, hasonlóan szintén nem igényel külön meghatározást az adott keretek között, (jóllehet e körben is lehetnek értelmezést igénylő problémák).

Az adótényállás azért rendkívül fontos számunkra, mert az anyagi jogi adókötelezettség konkrét meghatározásának eszköze, ha úgy tetszik dogmatikai biztosítéka. E biztosíték korlátai a jog korlátai.

*Az adóhatóság a fent meghatározott elemeknek megfelelő (történeti) adótényállást köteles bizonyítani az ellenőrzés során.*²⁸

V. A bizonyítás és a bizonyítási kötelezettség alapkérdései

1. A bizonyítással, a bizonyítási kötelezettséggel, a bizonyítási teherrel bőséges, a vélelemmel kevésbé bőséges, de színvonalas szakirodalom foglalkozik.²⁹ A magyar nyelvű szakirodalom elsősorban, de nem kizárólagosan, a tételes jogi tudományok körében lelhető fel. E körben azokat fogalmakat, - bizonyítás, a bizonyítás tárgya, a bizonyítás célja, a bizonyítási kötelezettség, a bizonyítási teher, valószínűsítés - amelyek a joggyakorlat elemzésére vonatkozó gondolatmenet szempontjából fontosak az alábbiakban röviden összefoglalom.

A *bizonyítás fogalmát* Farkas József a következők szerint határozza meg: „A bizonyítás a felek, a per egyéb résztvevőinek és a bíróságnak az a tevékenysége, amellyel valamely tény fennállásáról vagy fenn nem állásáról, illetőleg valamely tényállás valóságáról vagy valótlanságáról az ítéletet hozó bíróság meggyőződését kialakítani törekszenek.³⁰ A *bizonyítás tárgyát* a per eldöntése szempontjából jelentős és bizonyítás nélkül meg nem állapítható tények és tapasztalati tételek alkotják. A tapasztalati tétel vagy általános élettapasztalat vagy valamilyen különös szak-, tárgyi, tudományos, művészeti, termelési technikai, stb. ismeret eredménye.³¹ A *bizonyítás célja* a történeti tényállás megállapítása. Amint Kengyel Miklós kifejti a *bizonyítottság szintjét* vagy a bírői meggyőződés szintjét – elsősorban a szabad

²⁸ Ezt annyiban szükséges kiegészíteni, hogy alaptényállásról van szó. Egyes adónemek – pl. áfa - esetében maga a jogszabályban meghatározott alaptényállás is bővebb a fentiekben meghatározottnál.

²⁹ Például: Kengyel Miklós: Magyar polgári eljárásjog; tizedik, átdolgozott kiadás, Osiris Bp. 2010; Kiss Daisy: A polgári per titkai- Kérdések és válaszok a Polgári Perrendtartás Általános részéből; Második, átdolgozott kiadás, HVG-ORAC, Bp. 2009; A polgári perrendtartás magyarázata I-II. (Szerk.: Németh János-Kiss Daisy) Második, átdolgozott kiadás, Complex, Bp. 2007; Polgári eljárásjog. Kommentár a gyakorlat számára (Szerk.: Petrik Ferenc) HVG-ORAC Bp. 2007; Dr. Schmidt Szilárd: Vélelmek és fikciók a magyar polgári-és büntetőjogban – Jogi fórum tanulmány; Kengyel Miklós: A teljes bizonyosságtól a valószínűség magas fokáig, avagy változatok a bizonyítás céljára a polgári perben; Magyar Jog, 2005. 11. szám 674-680. o.; Móra Mihály: Az egyszerűbben bizonyítható tények a polgári perben; Jogtudományi Közlöny, 1959. 230-236. o.; 8. Varga Gyula: A vélelmek és hatásuk a bizonyításra; Acta Budapest Tomus XVII. 1975. 173-178. o.; A polgári perbeli bizonyítás gyakorlati kézikönyve (Szerk: Kengyel Miklós) KJK kiadó, Bp. 2005; Zlinszky Imre: A bizonyítás elmélete a polgári peres eljárásban; Varga Gyula.: A bizonyítási teher és a bizonyítási kötelezettség fogalma a polgári perben. Acta XIV, 1972.; - Farkas József: Bizonyítás a polgári perben. Bp., 1956; Hámori Vilmos: A tényállás megállapításának bizonyossága a polgári perben. Magyar Jog, 1963/3, 122-128; Markó Jenő: A valószínűség szerepe a bírói jogalkalmazásban. Jogtudományi Közlöny, 1956/6., 266-278

³⁰ Farkas József (im, 1976) 881. o... A lényegyet tekintve ugyanígy határozza meg a fogalmat Kengyel Miklós (im 2005) 21. o.

³¹ Farkas József (im 1976) 882. o., ugyanígy Kengyel Miklós (im 2005) 29. o.

bizonyítás elvéből következően - nem lehet törvényben szabályozni, ezért a bírói gyakorlat alakítja a mércét.³² A *bizonyítási kötelezettség* azt jelenti, hogy az adott eljárásban a jog kire telepíti a tények bizonyításának kényszerét. Akit a bizonyítási kötelezettség terhel, köteles bizonyítani, azt nem tagadhatja meg. Természetesen a bizonyítási kötelezettség tartalma eltérő a különböző eljárásokban, attól függően is, hogy ki a(z ügy)fél. A magánszemélyek eldönthetik, hogy kívánják-e érvényesíteni igényeiket, jogaikat. Ezzel szemben az *adóhatóság köteles* a bevételeket beszédni, aminek része az egyedi ügyek indítása és ezek keretében a tényállás tisztázásának és bizonyításának kötelezettsége. A Pp. a bizonyítási kötelezettséget az érdek alapján osztja el, „általában annak a félnek kell bizonyítania, akinek érdekében áll, hogy azokat a bíróság valóban fogadja el.”³³ A *bizonyítási teher* azt jelenti, hogy ki viseli a bizonyítatlanság következményeit, a bizonyítatlanság terhét. A bizonyítási kötelezettség és a bizonyítási teher jellemzően egybeesik, azaz a bizonyításra kötelezett fél viseli a bizonyítatlanság terhét. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a bizonyítási kötelezettség elmulasztása vagy a sikertelen bizonyítás nem mindig jelent bizonyítatlanságot. A bizonyítási kötelezettséget a per más alanya pótolhatja.³⁴ A joggyakorlat-elemzés tárgyát képező *vagyonosodási vizsgálatok* esetében a bizonyítási kötelezettség az eljárás befejezéséig (jegyzőkönyv átadás) főszabály szerint az adóhatóságot terheli, azonban az adóalap bizonyítatlanságának terhét az adózó viseli, - az adóbecslés miatt.

A polgári eljárásjogi szakirodalom a bizonyítástól, elsősorban *a valószínűségi bizonyítástól megkülönbözteti a valószínűsítést*, „amely nem a bíró meggyőzésére, hanem egy tény vagy körülmény fennállásának (vagy fenn nem állásának) a hihetővé tételére irányul. Mivel a valószínűsítés nem eredményezhet bizonyosságot, ezért nem szolgálhat a per eldöntése szempontjából releváns tények megállapítására.”³⁵ *Szemben az idézetben szereplő megállapítással, a vizsgálat tárgyát képező vagyonosodási ügyekben az adóügy és a per eldöntése szempontjából releváns tény (adóalap) esetében elég a bizonyosság egy alacsonyabb foka, a valószínűsítés; éppen ez az adóbecslés lényege.* Az adóbecslés egy tény valószínűsítésére szolgál. Ugyanakkor a valószínűsítés lehetősége (és kötelezettsége) nem jelenti azt, hogy az adóhatóság bizonyítási kötelezettsége egyebekben (jogalap, módszer, adatok stb.) enyhébb fokú lenne.

VI. Bizonyítás az ellenőrzési eljárásban és az adóbecslés - alapkonstrukció

1. Az Art már idézett 97. §-ának rendelkezései szerint: „(4) Az ellenőrzés során a tényállást az adóhatóság köteles tisztázni és bizonyítani, kivéve, ha törvény a bizonyítást az adózó kötelezettségévé teszi. ... (6) Az adóhatóság a tényállás tisztázása során az adózó javára szolgáló tényeket is köteles feltárni. A nem bizonyított tény, körülmény - a becslési eljárás kivételével - az adózó terhére nem értékelhető.”

2. Az Art 97. § (4) bekezdésében meghatározott főszabály szerinti bizonyítási kötelezettség akkor nem érvényesül, ha törvény a bizonyítási kötelezettséget az adózóra telepíti. Tekintve,

---

³² Kengyel Miklós (im 2005) 51. o.

³³ Kengyel Miklós (im 2005) 133. o.

³⁴ Kengyel Miklós (im 2005) 137. o.

³⁵ Kengyel Miklós (im 2005) 51. o.

hogy az idézett rendelkezés nem magára az Art-re utal, a kivételt, azaz a bizonyítási kötelezettségre vonatkozó eltérő szabályokat más törvény is tartalmazhat. A főszabály alóli kivételként két tárgykört szükséges említeni, jóllehet az egyik – az ellenbizonyítás – nem valódi kivétel. Ez utóbb említett kivételt az Art. az adóbecslés körében határozza meg, a 108. § (9) bekezdésben és a 109. § (3) bekezdésben. A hivatkozott rendelkezések nem bizonyítási kötelezettséget írnak elő, hanem garanciális szabályként az adózó számára biztosítják az ellenbizonyítás lehetőségét.

A bizonyítási kötelezettség általános szabálya alól – „valódi” – kivételt határoz meg az Art. 99. §-a, amely szerint: „(2) Ha az adózót *adómentesség, adókedvezmény* illeti meg, ezt okirattal vagy más megfelelő módon köteles bizonyítani.” Az adótenyállás tárgyalása során szóba került az adómentesség és az adókedvezmény meghatározása. Gyakorlati jelentősége az adókedvezmény meghatározásának és az adózó bizonyítási kötelezettsége terjedelmének van, ez utóbbi körben figyelemmel az adóhatóság tájékoztatási kötelezettségére. Ebben a körben az adókedvezmény (szűkebb) fogalma szűk. *Az adóalap-kedvezmény ebben az összefüggésben adókedvezménynek minősül.*

Fontos, hogy az adózó bizonyítási kötelezettségét a jogalap beállta előtt teljesítse, mert ezzel adott esetben elejét veheti a becslés alkalmazásának. E körben *az adóhatóság köteles erről tájékoztatni.*

3. A tényállás bizonyításának körében fontos, hogy az adóhatóság tájékoztassa az adózót az ügy állásáról, jogairól és kötelezettségeiről, továbbá felhívja – elsősorban – az adóalapot érintő bizonyítási indítványai megtételére, valamint az adómentesség és az adókedvezmény bizonyítására. *A becslés jogalapja nem állhat be addig*, amíg az adóhatóság a rendelkezésére álló eszköztárat teljes egészében ki nem merítette a tényállás bizonyítása érdekében. A becslés jogalapjának beállta, az adóhatóság lehetőségeinek egyfajta határa, a tényállás bizonyításának lehetetlenségét jelenti, az adózó érdekkörébe tartozó ok miatt. Ezzel az adóhatóság számára új lehetőség nyílik meg, feltéve, ha ezt bizonyítani tudja. Ez a lehetőség a becslés alkalmazásának kötelezettsége.

VII. A jogalap beállta vagyonosodási ügyekben - Art. 109. § (1) bekezdés

1. Az Art. 109. § (1) bekezdésének a fentiekben már idézett szövege: „Ha az adóhatóság megállapítása szerint az adózó vagyongyarapodásával vagy az életvitelére fordított kiadásokkal nincs arányban az adómentes, a bevallott és a bevallási kötelezettség alá nem eső, de megszerzett *jövedelmének* együttes összege, az adóhatóság az adó alapját is becsléssel állapítja meg. Ez esetben - figyelemmel az ismert és adóztatott jövedelmekre is - az adóhatóságnak azt kell megbecsülnie, hogy a vagyongyarapodás és az életvitel fedezetül a magánszemélynek milyen összegű jövedelemre volt szüksége....”

2. Az Art. idézett rendelkezése az életvitel és a vagyongyarapodás anyagi forrásait szűkebb körben határozza meg a lehetségesnél. A jövedelem fogalmát használja és annak három típusát különbözteti meg. Az idézett szöveget szó szerint értelmezve a fedezet további

lehetséges forrásainak (pl. *megtakarítás, kölcsön*) meglététől függetlenül beállna a becslés jogalapja.

A becslés jogalapjának értelmezése körében félreértésre utalhat egy konkrét ügyben, az I. fokú adóhatósági határozatában szereplő megfogalmazás: „... a magánszemély vagyonosodási vizsgálata során az adóhatóságnak – a becslés jogalapjánál – kizárólag azt kell bizonyítani, hogy a *vizsgálattal érintett időszakban* elért *bevételek* az adózói vagyongyarapodásra és az életvitelre fordított kiadásokra nem nyújtottak elégséges fedezetet.”³⁶

3. *Úgy gondolom, hogy vagyonosodási ügyekben a becslés jogalapjánál azt kell bizonyítani, hogy az adott időszak vagyonnövekményének - fogyasztás és felhalmozás együtt – nem volt meg a fedezete.* A fedezetet egyaránt biztosíthatja – korábbi időszak jövedelme alapján létrejött - megtakarítás és a vizsgált időszak bevétele. Tehát nem pusztán az adott időszak bevétele.

Fontos, hogy Szolnoki Törvényszék fent idézett ítélete és az itt idézett adóhatósági határozat egyaránt a *bevétel* szót használja, mert a tényállás tisztázása és a jogalap fennállásának bizonyítása során *nem pusztán* az Art. 109. § (1) bekezdésben meghatározott *jövedelmeket kell figyelembe venni*. A fogyasztás és a felhalmozás forrása egyaránt lehet olyan bevétel, amit a jövedelem meghatározásakor nem kell figyelembe venni, az *Szja. 7. §* alapján. A jogalap bizonyítása körében az adózó hivatkozhat arra, hogy a fedezetet – például – kölcsönből biztosította. Ha ez bankkölcsön, a fedezet eredete további kérdéseket valószínűleg nem vet fel és fel sem merül kérdésként az Art. 109. § (1) bekezdés alkalmazása.

4. Az Art. már többször idézett Art. 97. § (4) bekezdése mellett, a tényállás tisztázásának és a jogalap bizonyításának körében fontos figyelni a 97. § (3) bekezdésére: „Az adóellenőr az ellenőrzés során köteles a tényeket, körülményeket, adatokat értékelni, az adózót, képviselőjét, meghatalmazottját, alkalmazottját *az ellenőrzés során tett megállapításairól tájékoztatni*. Az adóellenőr köteles az adózó által felajánlott bizonyíték visszautasítását előzetesen szóban, majd az ellenőrzésről szóló jegyzőkönyvben írásban is indokolni.” Figyelemmel a 100. § (3) bekezdésére és az 1. § (5) bekezdésére is, a hatályos jog keretei is megteremtik annak a lehetőségét, hogy az *adóellenőrzés két szakasza között világos és egyértelmű határvonal* húzódjék. Ha az adóhatóság megállapítást tesz, amely szerint az adózó kiadásainak nem volt fedezete, erről utóbb ellenőrizhető módon pontosan, részletesen tájékoztatja az adózót, felhívja észrevételei, bizonyítási indítványai megtételére határidő tűzésével, továbbá tájékoztatja arról, hogy mely tények bizonyítása lenne szükséges (pl. adókedvezmény, adómentesség, kiadások fedezete), akkor a hatályos jogban rendelkezésre álló jogintézmények érvényesülése biztosítja a határvonal létezését.

5. Ebben az összefüggésben célszerű figyelemmel lenni arra, hogy az Art-ben meghatározott adókötelezettségek (pl. *adatszolgáltatás*) az adóhatóság számára biztosítják az adózó adókötelezettségére vonatkozó adatok, információk jelentős részét, már az ellenőrzés megkezdése előtt. Tisztázást elsősorban az adózóra vonatkozó adatbázison belül fellelhető ellentmondások, egyensúlytalanságok várnak. Ezek mellett az ellenőrzés megindítását követő

---

³⁶ Kúria Kfv. I. 35.391/2011/5.

új információk (pl. ingóságok) valószínűleg az esetek többségében korlátozottabb jelentőséggel bírnak. Az adóhatóság oldalán nem okoz jelentős terhet a szakaszhatárok betartása és az adózót védő garanciális szabályok érvényesülésének elősegítése.

C) BECSLÉS - AZ ÖSSZECSZERŰSÉG MEGÁLLAPÍTÁSÁNAK MÓDSZERE

I. A becslés, mint a valószínűsítés módszere

1. A *becslés* olyan bizonyítási módszer, amely a törvényeknek megfelelő, a valós adó, illetve költségvetési támogatás alapját valószínűsíti. A becslés alkalmazásával az adóhatóság az adó alapját nem megállapítja, - tekintve, hogy erre a megfelelő adatok hiánya miatt nincs módja – hanem valószínűsíti. A becslés jogalapjának bizonyítása azért fontos, mert amennyiben ez bizonyított, úgy megfordul a bizonyításai teher: az adóhatóság „csak” valószínűsít, és a bizonyítatlanság minden jogkövetkezménye az adózót terheli. Az „*általános ellenőrzési szabályoktól eltérően az adóhatóságnak a becslés során nincs teljes körű tényállás-bizonyítási kötelezettsége.*”³⁷ Egy tényálláselemre – az adóalapra - vonatkozóan elég a valószínűség nagyon magas foka. Éppen azért, mert a becslés alkalmazása esetén valószínűsítésről van szó, ami azt eredményezi, hogy a becsült adóalap nem esik egybe a valós adóalappal, különösen fontosak az eljárási garanciák.

2. Az összezszerűség körében a gyakorlatban felmerülő problémára utal, a szakirodalomban megfogalmazódott kritika, amely szerint: „A hazai pénzügyi jogtudománynak már rég határozottan rá kellett volna mutatnia arra, hogy *becsülni csak az adó alapjául szolgáló tényeket lehet.* Ez a felfogás következik az Art. 97. § /6/ bekezdéséből is, amely az adózó terhére *nem értékelhető, nem bizonyított tények alóli kivételként a becslési eljárást jelöli meg.* Ezt az alaptételt azért szükséges rögzíteni, mert a vagyongyarapodási vizsgálatok és jogorvoslatok a becslést gyakran a *mérlegeléssel* hozzák összefüggésbe.”³⁸ A pénzügyi jogtudomány képviselőiben – hacsak nem fordítottak különös figyelmet a vagyonosodási vizsgálat vagy általában az adóbecslés gyakorlatára – valószínűleg meg sem fogalmazódott kérdésként az elvi szinten nem létező probléma; az Art. alapján a jogalkalmazónak nincs mérlegelési joga e körben.

3. A becslés szabályozása abban a tekintetben egyértelmű, hogy a bizonyíthatót bizonyítani kell. Mind az alkalmazott módszer megfelelősége, mind a felhasznált adatok, figyelembe vett körülmények bizonyítás tárgyát képezik. Tekintettel arra, hogy az adóalap „*tisztázásának*” közvetett módszeréről van szó, *az adóhatóság bizonyítási kötelezettsége nem változik, pusztán a bizonyítás tárgya módosul.* Nem az adóalapot kell *kétséget kizáróan bizonyítani*, hanem az ennek valószínűsítésére szolgáló *módszer alkalmasságát*; azt, hogy a módszer a valószínűség nagyon magas fokán – közel a bizonyossághoz, de azt el nem érően – képes valószínűsíteni az

³⁷ Földes Gábor: X/5. A becslés in: Pénzügyi jog II. (szerk.: Simon István), Osiris, Budapest, 2012, 119-121, 120. o.

³⁸ Lásd: Darák Péter: Jövedelembecslés - a vagyongyarapodás vizsgálata In: Dávid P, Hazafi Z, Sipos-Szabó Zs A vagyonyilatkozat és a vagyongyarapodási vizsgálat jogi, módszertani kérdései, Budapest: Complex Kiadó, 2009. pp. 88-143., 88. o.

adóalapot. Itt kell megjegyezni, hogy előfordul olyan szakértői vélemény a gyakorlatban, amely számos kétséget hagy maga mögött a módszer alkalmasságának elméleti alátámasztása körében és talán kívánnivalót az irányultság/vagy az alaposság tekintetében is.³⁹ Az adóhatóságnak szintén bizonyítania kell, hogy a becslés során figyelembe vett *adatok, tények, körülmények alkalmasságát*, azt, hogy az adóalapot valószínűsítik. Ez azt jelenti, hogy ezeknek – teljes bizonyossággal valódiaknak, a valóságnak megfelelőnek kell lenniük. Ez a kérdés a pénzforgalmi mérleg tételei között ismét szóba kerül. A bizonyítási kötelezettség minősége nem változik, sőt. Pusztán a tárgya, a bizonyítási módszer közvetettsége miatt.

II. A pénzforgalmi mérleg

1. Pénzforgalmi mérlegről

A pénzforgalmi mérleg alkalmazása valószínűsítési módszer, az adóalap valószínűsítésére szolgál. A pénzforgalmi mérleg eredménye nem azonos az adózó bevételeivel és kiadásaival (a különbséggel), tehát a tényleges adóalapjával.⁴⁰ A módszer a fedezethiányra épít év végén vagy évközben. A fedezethiány valószínűsít adóköteles, eltitkolt bevételt. A módszer védhető: ha nem volt fedezet egy adott kiadásra, akkor nem történhetett meg, ha megtörtént a forrást igazolni kell. Ha az adózó nem tudja igazolni, akkor adózatlan jövedelemből teljesítette.

2. Az évközi fedezethiány problémája

Az évközi fedezethiány kérdése a pénzforgalmi mérleg alkalmazásának – a nyitó tétel mellett – az egyik legtöbb kérdést felvető problémája. Legalább két kérdést szükséges végiggondolni. Egyfelől az szja éves adó jellegét, másfelől az adóbecslés alkalmazott módszerének - pénzforgalmi mérleg - jellemzőit.

1. Az *Szja* tv. szerint az adót *évenként kell bevallani*,⁴¹ továbbá főszabály szerint, az említett éves bevallásban történő utólagos elszámolás mellett az összevont adóalap adóját és a vállalkozói jövedelemadót adóelőlegként kell megfizetni.⁴² Az *Art.* szerint *adóhiánynak* minősül az adózó terhére megállapított adókülönbözlet, feltéve, ha azt az esedékesség napjáig nem fizette meg.⁴³ Az *Art.* meghatározásában *adókülönbözlet* a bevallott (bejelentett), bevallani (bejelenteni) elmulasztott vagy a bevallás (bejelentés) alapján kivetett, kiszabott és az adóhatóság által utólag megállapított adó különbözete.⁴⁴

A részben idézett jogszabályhelyek alapján megállapítható, hogy a személyi jövedelemadó bevallások utólagos ellenőrzése keretében adókülönbözlet megállapítására kizárólag az adóév végével van lehetőség. Adóhiány megállapításának további feltétele, hogy a különbözlet megfizetése esedékességkor ne történjék meg. *Évközi adókülönbözlet nem állapítható meg az ellenőrzés során, ebből következően évközi adóhiányról sem születet határozat a hatósági*

³⁹ Pl.: LB Kfv. I. 35 089/2007. számú ügy

⁴⁰ Pl.: A bankszámlán lévő összeg problémája.

⁴¹ Szja. tv. 11. § (1) bek.

⁴² Szja tv. 46. § (1) bek.

⁴³ Art. 170. § (2) bek.

⁴⁴ Art. 178. § 3. pont

szakaszban. A fentiekre is utalva, a becslés jogalapjának beállta előtt az évközi adóhiány nem értelmezhető.

2. A becslési módszerként használt pénzforgalmi mérleg alkalmazása során megállapított évközi forráshiány azonban mást jelent. Pénzforgalmi mérleg alkalmazásával az adóhatóság az adóalapot nem bizonyítja, hanem valószínűsíti. Ezért abban a pillanatban, amikor olyan kiadás merül fel, aminek nincs bizonyított fedezete, a kiadás valószínűsíthetően eltitkolt jövedelemből történik. Ezért annak nincs jelentősége, hogy év közben mikor kerül sor a kiadás teljesítésére; az évközi és az év végi forráshiányokat össze kell adni.

3. A nyitótétel megállapításának kérdése

1. Elvi szinten két korlátot szükséges figyelembe venni, ha azt a kérdést vetjük fel, hogy az adóhatóságnak kell-e bizonyítania a pénzforgalmi mérleg nyitótételét. Egyfelől az ellenőrzött adóidőszak határai, másfelől az adó megállapításához való jog elévülési határideje jelent korlátot. Ezt a problémát érintettem a jogalap körében felvetett, a megtakarításokra vonatkozó kérdéssel.

2. Az áttanulmányozott aktákban az ellenőrzés kezdő időpontja jellemzően megegyezik a legutolsó, még el nem évült adóévvel. Ezekben az esetekben az adóhatóság nem jogosult arra, hogy ellenőrzési cselekményt végezzen, hogy bizonyítást folytasson a már elévült adóidőszakra vonatkozóan.

A probléma hasonló abban az esetben is, ha – esetleg – az ellenőrzés nem fogja át a még el nem évült időszakot. Ebben az esetben – az adott eset körülményeit figyelembe véve – szükség esetén az adóhatóság dönt az ellenőrzés időtartamának kiterjesztéséről. Ennek hiányában nem folytatható bizonyítás.

D) BECSLÉS - AZ ÖSSZECSERŰSÉGRE VONATKOZÓ BIZONYÍTÁSI GYAKORLAT

I. Az anyagi adójogi norma tényállásának módosítása – felhatalmazás nélküli szankcionálás (és méltányosság)

1. Fontos, hogy a jogalkalmazás során világos különbség legyen – a becsléssel megállapított - adóalap és a szankciók között. Az adóalap valószínűsítése nem azonos a szankcionálással. Ugyanígy, az adóalap valószínűsítése a méltányosság eljárásjogi elvének alkalmazásával sem keverhető össze, mert az adóhatóság csak az Art-ben⁴⁵ meghatározott esetekben jogosult adót elengedni vagy mérsékelni.

2. Ez a probléma elsősorban a költségek meghatározásával összefüggésben merülhet fel. Erre példa az alábbi eset, amelyben az adóhatóságnak megfelelő nyilvántartás hiányában meg kellett volna becsülnie az építkezés költségét:

---

⁴⁵ Art. 134. §

Az adóhatóság önálló tevékenység bevételeinek minősített egy körülbelül 4,8 millió forintos összeget és ezt 10 %-os költséghányad alkalmazásával állította be jövedelemként a pénzforgalmi mérlegbe. Az összeg állami támogatásként (szocpol) került kifizetésre a „vállalkozónak”, aminek előfeltétele volt a lakóház 50 %-os készültégi foka. Valószínűsíthető, hogy az építkezés költségei jóval meghaladták a bevétel 10 %-át. Úgy gondolom, hogy a tényállás tisztázása az adóhatóság feladata. A hatóság nem jogosult a költségek meghatározásának típusát megválasztani, (az adózóra kedvező módon sem).⁴⁶

II. Házasság

Amint a fenti összefoglalóban is szerepel a házaspár közös gazdálkodásának értékelése pozitív irányban változott. Ez egyértelműen nyomon követhető a Joggyakorlat-elemző csoport bírósági tagja által készített elemzésben is.⁴⁷ Az alábbiak egy korábbi a Joggyakorlat-elemző csoport részére készített rövid elemzésben szerepeltek, az elemzés teljessége végett szerepeltetem itt is.

1. A magyar adójog nem ismeri sem a családi adóalanyiságot, sem a házastársak adóalapjának oly módon történő megállapítását, hogy a jövedelmeket összeadják és két egyenlő részre osztják (splitting).

2. Az összegszerűség megállapításának körében nem is erről van szó, mert a pénzforgalmi mérleg alkalmazása során a kiadások és ezek fedezetének egyensúlyában gondolkodunk. A kérdés egyszerűen úgy merül fel, hogy figyelembe lehet-e venni a házastárs bármely jövedelmét/bevételét a másik házastársnál? Azt gondolom, hogy igen. Amint erre a fentiekben kitértem, úgy gondolom, hogy a házastársi közös gazdálkodásból ez következik. Bizonyításra ennek ellenkezője szorul. Természetesen, lehetnek olyan konkrét tényállások, amikor ez az állítás nem áll meg és az ellenkezője igaz, kerül bizonyításra.

3. A gyakorlatban a házassági viszonyok gyakran okoznak problémát és nem egyértelmű a gyakorlat. Egy esetben a bíróság nem fogadta el a házastárs ági vagyonának értékesítését fedezetként: „... a házastársak egyidejű ellenőrzése kapcsán az egyik félnél egyidejűleg mutatkozó fedezet többletet a másik fél forráshiányánál figyelembe veszi, de nyilvánvalóan nem veheti figyelembe az egyik fél kizárólagos tulajdonát képező ingatlan értékesítéséből származó bevétel 50 százalékát.”⁴⁸ A mai gyakorlat – helyesen, az általános élettapasztalattal egyezően - ezt már elfogadja, feltéve természetesen, ha erre hivatkoznak és bizonyíthatóan rendelkezésre állt.

III. Egyéni vállalkozó

1. Az egyéni vállalkozók ellenőrzésével kapcsolatban több formában fogalmazódott meg az a probléma, hogy mennyiben azonos vagy elkülönült a „magánvagyon” és a vállalkozói

---

⁴⁶ Szolnoki Törvényszék 12.K.27.191/2011

⁴⁷ Hajnal Péter: Házastársi vagyonszétválás, kézirat, Kúria, Joggyakorlat-elemző csoport, Budapest, 2013

⁴⁸ LB Kvf. V.35.276/2010/5., előzmény Pest Megyei Bíróság 6.K.26.200/2009/18.

vagyon, és bevétel. Így például a házipénztár magáncélra történő használata, vagy a vállalkozói számlaegyenleg, mint forrás figyelmen kívül hagyása, vagy a vállalkozó ellenőrzésének átfordulása a „magánszemély” vagyonosodási vizsgálatába. Ez utóbbi kérdés jellemzően úgy fogalmazódik meg, hogy az adószámon indított vizsgálat során ellenőrizhető-e az adóazonosító jeles magánszemély vagy külön eljárásra van szükség?

2. A magán és a vállalkozói bevétel elkülönül. A vállalkozói jövedelem magáncélra adózás után használható.

Ugyanakkor Magyarországon nagyon sok a kényszervállalkozás vagy az olyan vállalkozás, amely valójában alkalmazotti fizetésnek megfelelő havi jövedelmet biztosít. Emiatt nagyon sok vállalkozó a házipénztárból él.

Tekintve, hogy a bevallások ellenőrzésére utólag kerül sor, a kérdés felmerül úgy is, hogy amennyiben az adózó éves szinten jogszerűen teljesítette kötelezettségeit forráshiány megállapítása jogszerű-e? Úgy gondolom, hogy azért nem, mert az adókötelezettségek teljesítése következtében nem áll meg a becslés jogalapja.

Az a véleményem, hogy mindazokban az esetekben, amikor a magánszemély a vállalkozása házipénztárát használja személyes szükségleteinek finanszírozására, de egyébként nyilvántartásait megfelelően vezeti a becslés jogalapja nem áll meg. Egy kifinomult rendszerben valószínűleg számon kérhető lenne a vállalkozón az erőforrások ésszerű használata és az elmaradt befektetési hasznok becslhetőek lennének.

Ugyanakkor a vállalkozás szintjén lehetnek adójogi következmények tekintve, hogy a vállalkozói jövedelem- és osztalékadó megfizetésének elmaradása adóhiányként is megjelenhet, ha az adókülönbözetet utólag az adóhatóság tárja fel.

3. A bírói gyakorlat megválaszolta azt a kérdést, hogy a természetes személy két oldalát, az adószámon nyilvántartott egyéni vállalkozót és az adóazonosító jelen nyilvántartott magánszemélyt az ellenőrzést, különösen a bevallások utólagos ellenőrzését tekintve lehet-e együttesen, illetve külön kezelni, továbbá azt is, hogy az adószámon indított ellenőrzés átfordulhat-e a magánszemély ellenőrzésébe, adott esetben vagyonosodási vizsgálatba. A gyakorlat válasza a kérdésekre: igen.⁴⁹ A bírógyakorlatban kialakult megoldással nem értek egyet. Úgy gondolom, hogy a bevallások utólagos ellenőrzése esetén nem lehet leszűkíteni a magánszemély adóellenőrzését a fentiekben említett két ág valamelyikére, - a magánszemélyt teljes körűen ellenőrizni kell. Az ellenőrzés tárgyát különösen azért nem alakíthatja szabadon a jogalkalmazó, mert az ellenőrzés, *ellenőrzéssel lezárt időszakot keletkeztet*.

IV. Ami az elemzésből kimaradt az összecszerűség körében

A joggyakorlat-elemzés kezdetén elsősorban azt tartottam fontosnak megvizsgálni, hogy az egyébként okiratokon nyugvó adójogi joggyakorlatban a legfontosabb okirat (bevallás) híján milyen kritériumok teljesülése esetén vezethet eredményre az adózó bizonyítása.

---

⁴⁹ Pl.: LB Kfv.I.35.362/2008/4.; Szolnoki Törvényszék 12.K. 27096/2011.; Fővárosi Ítéltábla 4. Kf. 27.308/2008/4.; Vas Megyei Bíróság 1.K.20.018/2009/33.

A rendelkezésre álló idő alatt ezt a kérdéskört úgy nem tudtam feltérképezni, hogy olyan szintű elvi megállapításokat tegyek, amelyek jogilag is értékelhetőek.

A gyakorlat kialakította azt a kritériumrendszert, ha úgy tetszik a hitelt érdemlőségi tesztet, amellyel kezeli az eseteket, eldönthetővé teszi azt, hogy az adózó megszerezte-e a forrást és az rendelkezésére állt-e. A hitelt érdemlőség kritériumainak gyakorlati érvényesülése több, tematikusan rendezett esetkör – pl. játékyeremény, kölcsön, ajándék – megvizsgálását igényelné. Ugyanakkor a közvetlenség elve miatt a tanúbizonyítás vizsgálata így is korlátozott eredményre vezetne. Az a módszer, amely alapján a gyakorlat vizsgálható, maga a gyakorlat.

E) BECSLÉS – ELLENBIZONYÍTÁS AZ ÖSSZECSERŰSÉG KÖRÉBEN

Az Art. 109. § (3) bekezdése szerint az adózó hitelt érdemlő adatokkal igazolhatja a becsült adóalaptól való eltérést. A hitelt érdemlőség kritériumait kidolgozta a bírói gyakorlat: hitelt érdemlőnek az az adat minősül, amely ellenőrizhető, egyértelműen beazonosítható, valóságtartalma kellően alátámasztott, tartalmánál és jellegénél fogva alkalmas a vele igazolni kívánt konkrét tény alátámasztására.⁵⁰

2006. július 17-vel módosultak a kimentő bizonyítás feltételei az elévülési időt megelőző időszakokra vonatkozóan. Az ezzel összefüggő probléma akkor merül fel, ha az ellenőrzött adóidőszak fogyasztásának, illetve vagyonnövekményének forrásaként egy korábbi, már elévült időszakot jelöl meg az adózó. 2006 júliusa óta az elévülést megelőző időszakban történő forrásszerzés tényének és időpontjának bizonyítására kizárólag az Art-ben meghatározott bizonyítékok alkalmasak. Az Art-ben meghatározott bizonyítékok (pl. bankszámlakivonat) önmagukban, külön bizonyítás nélkül alkalmasak a szerzés tényének és időpontjának bizonyítására. Az e körön kívül eső bizonyítékok – pl. kölcsönszerződés – önmagukban nem alkalmasak a fenti kritériumnak (hitelt érdemlő) megfelelő bizonyításra.

Az adózó számára nyitva álló kötött bizonyítási rendszer elévülési idővel párosul, ami azt jelenti, hogy az adóhatóság nem jogosult ellenőrzésre, bizonyításra. A probléma lényegét tekintve azonos a pénzforgalmi mérleg nyitótételére vonatkozó, már tárgyalt problémával, annak egy más szemszögből történő megközelítéséről van szó.

Kérdés, hogy elvi szinten – függetlenül a pozitív jog rendelkezéseitől – megfelelőnek tartjuk-e ezt a szabályozást, továbbá kérdés, hogy miként értékeljük alkotmányossági szempontból, valamint felvethető, hogy összhangban áll-e az európai joggal?⁵¹

Gyakorlati szinten – a joggyakorlat vizsgálata alapján - úgy látom, hogy rendkívül kicsi az esélye annak, hogy az adózó érdemben, a hitelt érdemlőség kritériumnak megfelelően az elévülési időt megelőző időszakokra vonatkozóan bizonyítani tudjon. Ugyanakkor a szabad bizonyítás lehetővé tétele e körben a visszaéléseket is lehetővé teszi. A 2006. évi LXI. tv. 120.

⁵⁰ Pl.: LB Kfv. I. 35.131/2010/5.

⁵¹ Deák Dániel: Vagyonosodási vizsgálat és adóbecslés a magyar jogban összehasonlító jogi nézőpontból; Állam – és Jogtudomány, LIV. évf. 2013, 1-2. szám, 5-53 (http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/Allam-%20es%20Jogtudomany/2013_1_2/2013-1-2-deak.pdf)

§-ához fűzött indokolás szerint a jogalkotó az elévült időszakra vonatkozó kötött bizonyítási rendszert épp emiatt, a visszaélések visszaszorítása miatt vezette be.

Elvi szinten azt gondolom, hogy az elévült időszakra vonatkozó bizonyítás körében a jogszerűen eljáró adózó jogvédelmének lehetséges garanciáit érdemes ismét végiggondolni. Ugyanakkor az elévült időszakra vonatkozóan is szükséges biztosítani az adózó és az adóhatóság fegyvereinek egyenlőségét.

© Simon István, MTA TK

MTA Law Working Papers

Kiadó: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont

Székhely: 1014 Budapest, Országház utca 30.

Felelős kiadó: Körösenyi András főigazgató

Felelős szerkesztő: Szalai Ákos

Szerkesztőség: Hoffmann Tamás, Kecskés Gábor, Szalai Ákos, Szilágyi Emese

Honlap: <http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>

Email: szalai.akos@tk.mta.hu

ISSN 2064-4515